

Изази два пута у
— мјесецу —

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2.40
на по године. К 1.20
на четрт год. К —60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
цјеновнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
шћују, рачунају сеје-
— фтиније. —

Уредништво се налази у
Николићевој улици бр. 8.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српског Коло
народног листа“. Руко-
— писи се не враћају. —

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга,
одржан 12. маја 1904. године у Топуском, изрекао је
однодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАКА, јер је свака грудa, свака бразда, сваки педаљ ерпекe земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште ерпекo, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће ерпекo народно издајство. (Тако и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се сада други шире и размећу, а још за коју годину нити ће се знати нити спомињати, да је тамо Срба икад и било).

Послије годину дана.

С овим бројем навршило је „Српско Коло“, једини народни српски лист, годину дана свога живота. Са многих су страна долазила признања, да је „Српско Коло“ лист, какав треба да народ чита, јер му је говорио о његовим потребама и невољама, добрим странама и манама, лијепим, али и обичним српским народним говором.

У току године јавило се заузимљивих и родољубних Срба и пријатеља, који су овај лист прихватили и дочекали радо, скупљали претплатнике и ширили га по народу. Било их је, али их није било доста, јер народни лист није нашао оноликога одзива, каквом се поред добре садржине и јефтине цијене надао. Та да не идемо далеко, рећи ћемо ово: Ми знамо пет хрватских народних листова, и они имају око двадесет и пет хиљада претплатника скупа, (један од њих, „Пучки Лист“ у Далмацији, има сâм седам хиљада). „Српско Коло“, једини народни лист у Српству, има једва двије хиљаде претплатника.

С толиким бројем нема опстанка ни живота листу. Зато молимо ево све пријатеље овога листа на концу једне године, да по-

могну и заузму се за њега, јер тиме шире читање и писменост у свом народу, а то је дјело од огромне вриједности.

Било је наших претплатника, који су се притужили да не добијају листа уредно. Кривње је често било на пошти, јер су понеки узимали туђе, бројеве, али је невоља била и у томе, што лист није имао засебног свога администратора, то јест човјека, који ће водити најтачнију бригу о тачном отпремању листа и о претплатницима. Зато је и „Српско Коло“ одлучило, да узме нарочитог, у том послу вјештог човјека и нашло га је. Он преузима ову ствар и бавиће се само тим послом. И одсада се неће моћи ни сте стране нама приговорити, а лист ће се слати претплатницима најтачније.

Па зато, браћо и пријатељи, молимо вас да обновите претплату, да помогнете опстанак овога листа, јер без ваше помоћи и претплате није му дуга живота. Имена заузимљивих пријатеља по дужности својој доносићемо у листу. Претплату ваља слати на адресу: Administracija „Srpskog Kola“, Zagreb.

Уредништво и администрација „Српског Коло“.

Свечани дани у Београду.

Србија је кроз неколико дана имала сјајне, свечане и знамените дане у Београду. У престоници краљевине састали су се први пут лекари и природњаци са словенског Југа, да се виде, познаду, договоре и удесе план за рад на корист народну. Састала се и јужнословенска омладина с великих школа: Словенци, Хрвати, Срби и Бугари. Омладинци пружили су руке једни другима и расправљали о томе, како и шта треба да раде, да се дође до што ближе и тешње везе између четир јужнословенска брата, и дали су веру једни другима, да ће радити на тешком послу братског зближења и слоге. Они

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

виде, да су на јужне Словене зинули непријатељи, силни и бројем и снагом и знањем и новцем.

Састали су се тих дана у Београду сликари и вајари словеначки, хрватски, српски и бугарски. Пред очи многобројног сакупљеног народа изнели су радове своје и доказали да и јужни Словени иду напред поузданим кораком и у вештини и уметности.

Тих су се дана видели у Београду и људи књижевници, научници, политичари, и расправљали су о пословима својим и народним.

Слегао се био силан народ из Србије и ван краљевине Србије, и у Београд је дошло народа са стране преко педесет хиљада душа.

И Србија је прославила две велике славе: сто година устанка Карађорђа, деда данашњег краља Петра, који је позвао и окупио народ и ударио прве темеље српској држави, данашњој краљевини. Искупљени народ са захвалношћу се сећао и помињао потоцима проливане српске крви за слободу и одао славу и поштовање оним многобројним јунацима и мученицима народним, борцима за слободу око „великога војда“ Карађорђа.

8. (21.) септембра 1904. у среду стављена је на главу српског краља Петра I. краљевска круна, направљена од топа Карађорђева. Од времена цара Душана краљ је Петар по примеру старих наших владара први крунисани српски владар.

Прошли су ти леви београдски дани, али ће они имати, ако Бог да, својих добрих и лепих последица. Непријатељи се словенски љуте на ову славу, а то је најбољи доказ, да су јужни Словени на правој путу.

Руско-јапански рат.

Око Портартура.

Последњи десет дана мјесеца септембра по новом календару били су око Портартура врло крвави. Јапанци с дивљим навалама пошто пото хоће да заузму Портартур. И ако хиљаде људи падају као снопље, Јапанцима не полази никако за руком, да заузму руски град. Због тога у Јапану влада велико незадовољство на генерала Ногија, који управља јапанском војском око Артура. Један је јапански лист у Токију овијех дана отворено писао, да они у своме уредништву имају оштар мач и да би га радо послали Ногију, да учини харакири на себе, то јест да распори себи трбух.

А ипак Ноги није крив, што не може да изведе оно, што већ неколико мјесеци Јапанци и остали руски душмани тако жељно очекују. Портартур је утврђен град, у граду је храбра руска војска, којом заповиједа један од најспособнијих руских генерала — Стесељ. Можда би Портартур већ био досад пао, да није таког заповједника, али су Руси зато и поставили правог човјека на право мјесто.

Један Китајац прича, да је 26. септембра био један огорчен јуриш на Артур и да је пало Јапанаца том само приликом педесет хиљада. Овај број биће свакако претјеран, али Китајчева исповијест казује, да је Јапанце стајао тај јуриш грдних жртава.

Два дана касније била је опет љута битка, и опет су Јапанци страдали.

Шта каже кнез Радзивил?

Прије три недјеље дана провукао се кнез Радзивил, руски поручник с још једним другом из Артура и допро је сретно до Куропаткина. Он описује, како оданле јављају, да је војска у гарнизону здрава и да има хране. Једу додуше коњско месо, јер боље месо чувају за рањенике. Воде имају доста. Град се храбро бори и држаће се дуже, него што то непријатељи мисле, али су ипак Јапанци постигли прилично успјеха за ово неколико мјесеци, јер су дошли ближе граду.

С друге се стране опет јавља да Артур има муниције и хране доста и да је генерал Стесељ увјерен, да ће се он још неколико мјесеци држати.

Руска морнарица.

Цар Никола стигао је у уторак (4. октобра по нов.) у Ревал да се опрости с балтијском флотом. Прије три недјеље кренула се флота под заповједништвом Рождественскога, али је у Ревалу чекала још на четир брода: оклопницу „Ореља“, крсташе „Олега“, „Шемчуга“ и „Изумруда“, и тако појачана одлази 15. октобра по нов. у Источну Азију, камо ће стићи до половине децембра. Ако дотле, као што се надати можемо, не падне Портартур, изгledi су за Рождественског доста повољни.

Око Мукдена.

Код Мукдена би ускоро могло доћи до велике битке. Генерал Куропаткин добија појачања непрестано, али исто тако и Јапанци.

Генерал Куропаткин.

На бојном пољу поставиће се двије руске војске. Једном ће заповиједати Куропаткин, а другом генерал Грипенберг, који ће крајем октобра кренути из Вилне, у руској Пољској, на Далеки Исток. Врховним пак заповједником над обје војске именован је генерал Куропаткин.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Лист „Рускија Вједомости“ рачунају, да ће сибирска жељезница преносити мјесечно 35 хиљада људи на бојно поље. Почетком будуће године имаће Руси 12 корова војске и 7 засебних коњичких дивизија. Седам корова и 4 коњичке дивизије сачињаваће прву војску под Куропаткином, а остатак од 5 корова и 3 дивизије коњичке војску генерала Грипенберга. С том ће убојном снагом напасти и ударити Куропаткин на Јапанце, јер ће бити јачи од њих.

Ркаџки Патријарх¹

Симо Матавуљ — Београд.

У приморском граду Травњу, у суботу, 17. марта, године 1854., стари травански трговац Марко Пламуша — надимком Патријарх, у свом дућану дознаде, да се Француска и Инглеска придружише Турској против Русије, и паде у несвијест. Управо, за дуго је било питање, је ли Патријарх најприје дознао за тај догађај, па онда пао у несвијест, или је за догађај дознао тек пошто се освијестио. За дуго су о томе разбијали главу жбири и уопште Латини (католици) травански, али старац не хтједе казати истину, док је трајало оно апсолутистичко доба.

Онога јутра, Патријарх, пошто се, по свом обичају, дуго Богу молио и доручковао у кући, стиже у дућан, кад је његов синовац већ и велико пазарио, јер је субота пазарни дан у Травњу. Уђе у пун дућан, па поче помагати, купце савјетовати у избору, умјеравати цијене, и т. д. Стасити старац, блага лица, сиједе браде, са свиленом црном капом на глави, у дугачку црну капу, задаваше сваком повјерење и поштовање. Сељаци православне вјере обожаваху га, сматраху га као жива свеца, а они други, Латини, помало га и мржаху, али, и они га штоваху. И тога јутра, уз погађање и цјенкање, било је помена о старијем временима, и о женидби Тривиној, те се, као и увијек, по-

¹ Доносимо ову приповијест „Ркаџки патријарх“ (Ркаџима зову у Далмацији православне Србе, исто као код нас што нас зову у Хрватској Власима), српског приповједача Симе Матавуља, која нам казује исто оно, што се и данас догађа. Прије педесет година устала је била готово сва Европа прот в Русије и хтјела ју је коначно уништити. Аустрија је такође била против Русије, гонила је пријатеље њене, и умало није загазила и сама у рат против Русије, и ако ју је она спасла г. 1848. Тако је Аустрија вратила љубав и захвалност. Сва је Европа устала, али Русије није сломила.

Оно што се догађало прије педесет година, поновило се и прије двадесет седам година, кад је Русија ратовала с Турском. И онда су непријатељи клицали од радости, кад је руска војска доживјела који пораз од Турака. Али Русија је опет победила свога непријатеља.

Данас Русија ратује са Јапанцима. Непријатељи, а то је скоро сва Европа, и опет се радују и кличу, али ће Русија, ако Бог да, и опет побједити свога непријатеља.

Србин је увијек стајао уз Русију и осјећао братску љубав за Русе. Кад не би било силне руске државе, наши би нас душмани већ давно притиснули о ледину. Овако зазиру од Русије, па зато мрзе и њу и нас.

нављао узвик: — „Та што га већ не жениш! Толико благо, а ви инокоси!...“

И стара Параскева, Патријархова сестра и „домоводитељка“, причаше уз обичне разговоре о Русији. Скоро је година дана, (управо од јула 1853. од кад Руси упадоше у Влашку), да се у њиховој кући и не говори о чем другом. Стари је на свој начин објашњавао новинарске вијести, а свако његово тумачење бјеше дуже од најдуже новинарског чланка. Закључак је био увијек један: Руси ће побједити. Јер не само што је уза њих Бог, као свагда, него имају силу и богатство, које се не може исцрпсти. То зна он, Патријарх, који је својим очима гледао руску војску, руско благо по црквама и манастирима, и тако даље.

Параскева бјеше братов одјек међу православијем заграђанским женама, које је похађаху. Она је њима објашњавала мало друкчије, женски. Говораше:

— Руси ратују ради ослобођења Христова гроба од некрста, а Русима се противе не само Турци, него и Латини и Лутори. Али то је добро. Због тога безбоштва нестаће са лица земље сваке вјере, осим крста од три прста, свијех краљевина и царевина, сјем јединога и пресветликог царства московскога, православнога!...

Кад последије ручка Трива отиде у дућан, Патријарх, као сваког дана, леже у истој трпезарији, на диван.

Источни угао, према прочељу, приказиваше прави иконостас, — три низа икона, сребром и златом окованијех, пред којим увијек гораше кандило. — Докле Патријарх спава под благом заштитом светитеља, да вам испричам шта је главно из његове прошлости.

Родио се у заграђу траванском пошљедњих година владања млетачке републике. — Отац му, надничар, даде га у трговину код неког имућног и самохраног Грка. (Онда је било још неколико грчких домова у Травњу). Млади Пламуша угоди Грку, а кад стаде на снагу, постаде му као по-синак. У то вријеме Приморје припаде Аустрији и она постави православној цркви првога владика. Али тај владика (цинцарског поријекла, и ако се звао Краљевић), поче најприје кришом, па јавно радити да се православни поунијате. Зато се против њега створи завјера и мјесто њега, по случају, плати главом неки његов доглавник, Пољак, каноник. Владика побјеже, влада затвори око петнаест завјерника, међу којима и младог Пламушу. Робовали су по тврђавама, који више који мање, а Пламуша тринаест година. Срећом његовом, двије године прије ослобођења, господар умирући, остави му своју кућу и дућан, а ако би он умро у тамници, онда да припадне православној црквеној опћини. Пламуши први посао бй, да отиде у Русију.

Тако је лутао пуне двије године, обилазећи велике градове и света мјеста. Вративши се у завичај, преузе трговину, не хтје се женити, него узе к себи сестру Параскеву, удову без дјеце. Доцније узе синовца Триву за помоћника у радњу... Имање се множило, а уз њега и његов углед у Травњу, особито међу православнијем, који га изабраше за предједника општинства. Католици, из поруге, прозваше га „Ркаћки Патријарх“ — што, мало по мало, узеше и православни, изоставивши погрдни придјев („ркаћки“).

Тако је, у главном, трајало, без великих промјена, тридесет година, до дана, кад га остависмо, да се последије ручка испава под заштитом многобројнијех Божијех угодника...

Уставши, Патрика се молио пред иконама, мање него изјутра, а завршио је као и изјутра, као и сваког пута од кад зарати Русија с Турском:

— Господе, молим ти се, молим се свјема небеским силама, свом душом и свијем срцем скрушено вам се молим, будите у помоћи благочестивом цару Николају, његовој храброј војсци, — подајте им на враги побједу и одољеније, а злотворе наше, Латине и Луторе, сатари, јакоже Содом и Гомор јеси!... Амин!

Па отиде у дућан.

Тога дана, последије подне бјеше припекло сунце као што може гдје на сјеверу у средини јуна! Међу високим кућама, са глатке калдрме, одсијеваху врели зраци, те чисто бођаху очи. Патријарх крочив на улицу одмахну главом и започе сам собом:

— О, брате, ово баш пригријало! Помози, Пречиста! Сачувај нас марчаног сунца!

Сусјед му, неки Нико Фркета, кројач, занесени „Латинин“, стојаше на вратима и по обичају, поздрави Патријарха са:

— Бона леваде, шјор Марко!“ (Здраво устао!)

И додаде:

— Ке нова? (Шта је ново).

Патријарх изврати главу и рече:

— Ето ке нова! Киша ће!

— А, биће још што нова, биће! — додаде пакосник.

Патријарх слеже раменима и отиде. Бјеше му већ дојадило препирање с Ником, а бојао се да не изустити штогод „зашто би могао допасти још једном куће необичне“, јер већ разговори и нагађања о рату почеше постајати заједљиви...

С уживањем стаде на праг свога хладовитог дућана, задржа поглед на Триви, који премјераваше трубу платна, па га, чисто са милоштом, скрену на широку столицу, постављену кожом, која је раширила своја „објатија“, као да старцу каже: — „Ходи, Патрико мој стари, да се одмараш, да дјетету причаш свјетске догађаје“.

Са те историјске столице неколико травањских нараштаја слуша страдања Патријархова и његова путешествија.

Трива узео од стрица штап, примаче обичну столицу, на коју ће старац пружити ноге, припали му чибук, и додаде му новине „Објавитеља Далматинског“, који је долазио последије подне.

Стари натаче наочари, пажљиво разгледа, је ли завој цио, прочита своје наштампано име, па узео читати указе на првој страни. А кад окрете лист, тргну собом, поблиједи, главу изврати, руке клонуше...

Трива, ужаснут, потече к њему вичући, па потече к вратима, и опет натраг.

У тињи час испуни се дућан гомилом; неки радник отрча по лекара.

Мајстор Нико Фркета подуже мотраше сусједа, па рече:

— Нема ту помоћи, мој Трива! Капља га је ударила! Свршио је!

Угледавши новине на поду, диже их, па, као да се ништа није десило, прочита гласно крупно штампан телеграм: „Беч. Француска и Инглеска опозвали своје посланике из Петрограда. Обје те државе изјавиле су се као савезнице Турске и објавиле рат Русији. Држи се као поуздано, да ће се к њима придружити и Сардинија...“

Кројач удари дланом по новинама:

— Ето, сад све разумијем! Ето, што донесе смрт Пламуши! Бог да те прости, стари фанатико, али боље нијеси ни заслужио!... А Русији већ не помаже, она је свршила!

— Лажеш! — викну Патријарх исправљајући се, нашто сви, сјем Триве, на столицу, поискакаше из дућана.

— Лажеш! — понови, сав црвен у лицу, а вратне му жиле набрекле да прсну...

— Стриче, по Богу! — започе Трива, и обрадован и ужаснут...

— Жив сам!... Русија ће... колико вас год има!... Дај воде!

Сједе и раскопча огрлицу.

Лекар дође, видје што је, препоручи мир и отиде.

Као муња пролети глас по Травњу, да је Ркаћки Патријарх умро од капље. Православни трговци и занатлије дођоше, и како се радосно изненадише затекавши старца на обичном мјесту (на столицу). Он им рече:

— Та већ знам шта сте чули! Ни брига вас ни за мене ни за Русију! Додуше, мени је већ и вријеме да путујем, али се надам, да ће ме Бог одржати у животу још који мјесец, да видим погибију душмана наше вјере! Јер, не бојте се! И царствију јего не будет конца! С нама Бог, разумјејте јазици, и покорјајте, сја, јако с нама Бог!

Па разведе на дуго, заборавивши, да је мало час био у несвијести. Тек у потоњу сјети се тога и рече синовцу:

— Чујеш ти, ако би те питали Латини кад ме снашла немоћ, реци: „Прије него што је прочитао новине!“ — Разумијеш ли? А ви, тако исто! Сад идите на вечерњу. Данас је субота! Не идите у гомили, него подвојени!...

Глас о догађају доприје и у заграђе. У то доба бјеху на дому само старци, женске и дјеца, а људи млађи бјеху на пољском раду. Жене и старци похиташе у град, у главну улицу, гдје их, по старчевој наредби, пресрете Трива и упуту у цркву.

Послије службе, нареди Патријарх, да сви иду у црквену кућу, у велику дворану, гдје се држаху велики скупови. Уђоше сви, и жене и дјевојке, што је била велика новина!

Он им исприча догађаје, који, из толике даљине, тако силно одјекиваху у том закутку, у тијем смјернијем, вјернијем срцима! У главном, објасни им што се спрема и на што се иде — спрема се напад на цара московског, а то је као да речете, на православну вјеру и народ! Уз некрста турског удружила се латинска Франција и луторска Инглитера, а по свој прилици и други ће...

Пошто сачека да се слушаоци исплачу, стаде их тјешити и храбрити, увјеравајући их да никаква сила људска не може надјачати крст од три прста! Бог зато и допусти ту напаст, да се на крају види како он милује православије!

— Ја знам, да бисмо сви колико нас је овдје, дали крв и живот за Русију, али то не можемо! Знам, да бисмо сви жртвовали сву своју сиромаштину, да им како помогнемо, али и то није могуће! Зато учинимо што можемо и што ће нам пред Богом ваљати! Да већ није велики пост, ја бих вас савјетовао, да постимо ову недјељу с намјером за побједу Руса. Овако препоручујем онијем који могу издржати, да једноуде сваког дана до друге недјеље, да се сваког вечера држе молења и велика клањања (метаније).

— Хоћемо! — повика скуп одушевљено. Патријарх настави:

— Ето, као што вам је познато, ја сам науман био, да ове јесени оженим Триву, а сада то одгађам дотле, докле год не разаберам за погибију наших душмана. Какво би ми весеље било, какав би ми благослов са невјестом у дом ушао, докле моја вјера плива у крви!?

То тек потресе гомилу, диже се граја, чују се узвици: „Неће бити свадбе међу нама док не чујемо весели глас...“

По души, не бих рекао, да су се и дјевојке тијем одушевљавале. Ту је била и Цви-

јета Рајковићева, за коју се знало да је Патријарх у срцу намијенио Триви, али му дјевојка прва приђе и пољуби га у руку...

Шта су све Русофили¹ претрпјели до 11. септембра 1855., дакле за двије године, то би тешко било испричати! Доста је само да напоменем, да су се куће за сунца затварале, да су људи били под оружјем, на опрезу, као год у доба најездâ последије пада републике.

Патријарх, који је свима препоручивао опрезност и стрпљење, изгуби и једно и друго онога дана, кад се у Травњу диже урнебес због пада Севастопоља.

Тога злокобног дана, последије подне, отиде он пред велику кавану под бедемом, гдје се, топлијех дана, једва мјеста може наћи. Кад се Патријарх помоли, латинска гомила једногрлице заурлика:

— Доље с Русијом! Живила Франција! Доље с Ркаћима и с њиховијем Патријархом!

Он пусти да изгуши граја, па диже високо десницу, пружи три прста, којима се крсти и викну:

— Гледајте, Латини! Ово је Русија и православни закон, а ово сте ви!

И лијевом руком пипну мали прст и домањи десне руке. Па додаде:

— Ово је сила, а ово је ништа!

Па се прекрсти и вичући јаче, изрече први пут пред њима своју омиљену изреку:

— И царствију јего не будет конца!

Латини, као скамењени од чуда и од дивљења пред толиком вјером и храброшћу, пустише старца с миром. А њеки рече:

— Ја их мрзим, али скидам капу пред њима! Докле су оваки, не може им се ништа!

Шумске штете.

Новине, што их штампа наша влада у Загребу, у којима она брани себе и чиновнике, почеле су нешто много писати о шумским штетама. Каже тамо онај што пише, да се штета натрпало на милијуне. Криви због тих штета тежаке, а чиновнике и лугаре скоро ништа. Вели, да тежаци шуме пустоше, а то се не смије допустити, ван треба глобе без милости истјеривати и народ застрашити.

Што пишу владине новине то мисли и влада. Тамо се не смије ништа штампати, што влади не би било по вољи. По закону влада може те глобе утјеривати без милости, јер то јој закон заповиједа. Народ, жали Боже, знаде

¹ Русофил зове се онај, који воли Русе.

што су егзекуције, па знаде и то, што га чека, кад се заостале, застарјеле глобе стану утјеравати. Зато народ мора друкчије радити, па да тих глоба не буде. Народ мора промислити, је ли му лакше глобе плаћати, или дрво купити. Јер влада ће чекати 2, 3, 5, 10 па можда и више година, да се глобе намире, али ће онда доћи све наједанпут на ред.

Ја сам доста живио на селу, па знам, да би народу било лакше дрво купити, него кришом сјећи, па глобу плаћати. Ја ћу овдје израчунати, шта коштају дрва једно село, кад кришом сијече. То је село у Банији. Како је у том селу, тако је по цијелој земљи, гдје шума има, осим можда Сријема. Тамо су ваљада људи паметнији, па дрво више купују.

То се село зове Мали Градац у котару глинском. Има у њему на 250 нумери.

Прошле јесени све су штете биле велике 15.000 круна. Најновије штете нисам онда могао побилежити, јер их нису ни тежаци знали. То је заостатак, неплаћене шумске штете за неких десетак година. Али за тих десетак година отплаћено је и одрађено сигурно још 15.000 круна. Сад кад прирачунамо колико се потрошило на мићење и чашћење неких лугара, да не пријаве за много; колико се потрошило на мићење и чашћење егзекутора, да причекају са истјеривањем глоба, колико је радних дана изгубљено радећи лугарима неким, колико по затворима и преслушањима изашло би сигурно десет хиљада. То је свега четрдесет хиљада круна.

А уз то не рачунам колико су срамоте поднијели Малограчани, кад су се на њих дречили и псовали их разни лугари, егзекутори, шумари, пристави и провузи, а они су то морали трпљети као јањци.

Наш народ не рачуна, зато страда. Сваки мисли: мене неће ухватити, пође у шуму, усијече воз, за који би платио круну, да је дрво куповао, лугар га ухвати и онда дај 10 или 20 круна. Па да га не ухвати неколико пута, опет дође скупље.

Да је то село купило за 40.000 круна шуме, имало би је више од десет година. А не би се наужили ни бриге, ни страха, ни срамоте, ни смрада по затворима. Не би се морали клањати ни превијати ни пред приставом, ни шумаром, ни лугаром, ни пред Ивом Пишкурор

лугарским замјеником, већ би пред сваким стајати могли слободно, као раван пред равним.

Народ се у многим крајевима наше земље боји чиновника као грома. И зато је зло народу, зато народ не смије ни писнути у многом крају, кад ти чиновници раде зло. А то не смије тако остати. Зато многи чиновници раде што хоће.

Ко плати порез и уради све работе, не треба се бојати опћ. чиновника ни котарских, ко купи дрво за гориво, не треба се бојати шумара ни лугара, ко је поштен, па не краде, не боји се суда ни жандара. Такви ће људи смјети слободно говорити и у вијећу опћинском и имовинских опћина, такви ће људи смјети бирати у вијеће и сабор и жупанијску скупштину, кога хоће они, а не чиновници.

Догод смо у рукама чиновника, зло ће бити, јер ћемо морати радити што они хоће, а они ће вољети себи, него тежаку. Оно што добијеш од пријатељства са чиновником, изгубиш на другој страни и још више, па то је свеједно, а уз то нијеси слободан да радиш и рекнеш, што мислиш да је боље.

Зато, браћо Малограчани и сви ви по Лици, Банији и Славонији, купујте дрво за гориво, јевтиније ће вас доћи, а нећете морати никог мољакати и ни пред ким леђа савијати. Срамота је да Срби савијају леђа пред сваким, кад још силе није. Наши стари нијесу то ни пред силним Турчином радили.

Адам.

О црквеним опћинама.

Мјесни црквени и школски одбор.

У једном од прошлих бројева говорили смо о мјесној црквеној скупштини, и казали смо да је она заступништво црквене опћине. Данас ћемо укратко казати, шта је то црквени и школски одбор.

Као што за државу постоји државни сабор, у који се бирају народни заступници, и као што се између њих, саборских посланика, саставља влада, тако од прилике и црквена опћина има свој сабор у маломе, и то је црквена скупштина, и из средине скупштинара бира се влада, и то се зове црквени одбор. Као што влада одговара за своја дјела сабору, тако и црквени одбор својој скупштини.

Мјесни је црквени одбор дакле управа цркв. опћине и њезин представник према другим лицима. Одбор састављају: предсједник и потпредсједник црквене скупштине, свештеници у оп-

сегу дотичне црквене општине и најмање 8 изабраних чланова. Овај се број може појачати у општини од 500 до 1000 душа са 4 члана, па их је онда 12; у општини од 1000 до 1500 душа са 8 па их је 16; од 1500 до 2500 душа са 12; од 2500 душа са 16 чланова, па их има 24.

Црквени се одбор бира на 6 година. Сваке треће године иступа коцком половина одборника, те се празна мјеста попуњавају новим избором. Први пут, код новоустројене скупштине, бира се цркв. одбор из средине скупштине, али последије код попуњавања цркв. одбора могу бити поновно изабрани они, који су иступили из одбора коцком или жребањем, ако имаду сва законита својства за скупштинара. Мјесто сваког скупштинара, који буде изабран у цркв. одбор, мора се поунити у првој скупштини последије овог избора. Црквени одбор састаје се сваки мјесец дана у своју сједницу. — Председник црквене скупштине уједно је и председник цркв. одбора.

Црквени одбор извршује закључке црквене скупштине и наредбе виших народно-црквених власти, управља црквеним, парохијалним иметком, те је одговоран црквеној скупштини за свој рад.

Мјесни школски одбор врши управу и надзор над српским народним школама у једној црквеној општини. Чланове тога одбора бира црквена скупштина на 6 година и то најмање 5, а највише 9 чланова. Осим тога чланови су одбора по свом положају парох и учитељ, управитељи средњих школа, (ако таквих има у цркв. општини) и један заступник професорских збора тих школа. Ако у којој општини има више пароха и учитеља бира цркв. општина по једног између њих за школског одборника.

Дјелокруг је мјесног школског одбора: да надзире спољне и унутарње стање школе, управља школским иметком, извршује законе и наредбе виших школских власти, пописује за школу способну дјецу и отпушта је из школе, а уз то лази да учитељи врше своје дужности према школској уредби, те је за сав свој рад одговоран црквеној скупштини.

Неколико слика с прославе.

Краљ Петар и Србин с ове стране Саве.

Краљ је Петар примио засебно чланове лекарског конгреса. Кад му је приказан почасни председник д-р Лаза Станојевић из Новог Сада, краљ се живо распитивао за прилике у Војводини (велик део Срема, Бачке и Баната сачињавао је после 1848. год. Српску Војводину). Краљ је питао, да ли је дошло доста Војвођана, а д-р Станојевић је одговорио, да их је дошло доста, да би дошло и још више, али да им се праве

сметње због пасоша, а на то је краљ Петар рекао: Да, ти пасоши, пасоши!

Затим је краљ питао о напретку и бројном стању Срба овамошњих, о Матици Српској и Српском Народном Позоришту у Новом Саду.

Хрватски ђаци и српски официри.

Српски су се официри јако занимали за збор југословенске омладине, па су долазили на скупштине омладинске. Официри су одушевљено поздрављали хрватске и словеначке ђаке, а ови су им исто тако одушевљено одговарали. У вече су се често састајали скупа, и на сваком таком састанку се искрено разговарали, проводили и братимили хрватски и словеначки ђаци са српским официрима. Одушевљење међу њима није престајало, и хрватски и словеначки ђаци узели би капе српских официра, седели под њима, помињали српско-хрватску слогу и клицали: „Живио југословенски краљ Петар I.“ А српски би официри опет узели капе хрватских и словеначких ђака, метали преко груди хрватске и словеначке тробојнице и клицали: Живели Хрвати и Словенци!

Хрватски политичари у Београду.

Од хрватских виђених политичара било их је неколико у Београду као д-р Јосип Смодлака, адвокат из Далмације, Стјепан Радић књижевник из Загреба, д-р Божо Винковић, адвокат из Карловца и други. На једном великом састанку красно је говорио д-р Јосип Смодлака, а исто тако Стјепан Радић. Говорили су о заједничким тежњама и потреби заједничког рада јужних Словена.

Добро знамење.

Оних дана, кад је било крунисање, знамо да је било непрестано мутно и кишовито време. На дан крунисања, баш кад је краљ метао у цркви круну на главу, сијну сунце кроз облаке и обасја круну. Народ је то одмах растумачио као добро знамење.

Срби и краљ.

Кад је краљ Петар после крунисања изишао из цркве и с круном на глави на белом коњу кретао се према двору, врло многи, али особито Срби из Бачке, Баната, Срема, Славоније, Хрватске, Босне и Херцегомине, плакали су од велике радости. Сви су, али сви плакали, каже београдски лист „Политика“, и поноси се, што овамошњи Срби с таквом љубављу гледају српскога краља.

Страни владари и српски краљ.

На крунисање је краљево дошао као замјеник кнеза Николе, владара друге српске државе, његов син наследник престола кнез Данило са својом женом кнегињом Милицом. Руски цар послао је врло љубазно писмо краљу Петру. Европске владаре заступали су код прославе њихови посланици у Београду, од којих су неки били као нарочити изасланици. Енглеска од почетка ове године нема свог посланика у Београду, па није хтела изаслати никога ни приликом крунисања.

Српска војска.

Сви они, који су гледали парадну вјежбу српске војске на Бањичком Брду, веома хвале српску војску и њезину вјежбу, а особито истичу артиљерију српску и окретност и вјештину коњице.

Достојанственост прославе.

Свечаност у Београду прошла је у најлепшем реду, тако да то спомиње чак и Србији непријатељска штампа. За цело време свечаности ред и мир није поремећен. Стражара (полиције) није по улицама било много, јер је није ни требало. За цело време свечаности нико није затворен, а исто на улици се није видио ни један пијан човек. То је заиста узоран ред.

Шта се збива у нас и у свијету.

Послије смрти Калајеве. Док је био у животу управник Босне и Херцеговине, заједнички министар Бењамин пл. Калај, хвалиле су га и славиле скоро све новине у Аустро-Угарској, државници и политичари хвалили су његов велики дар за управу. Српска штампа, а особито „Србобран“, писали су друкчије и доказивали, да Калај упропашћује и народ и земљу. Зато је српска штампа била прогоњена од државних власти.

Послије смрти Калајеве одричу се свога заштитника, пријатеља и добротвора они, који су га уздизали и славиле као највећег државника. Српски листови добили су правду и истина изилази на видјело. Сад је устао дугогодишњи високи чиновник Калајев Маџар Блашковић Шандор и оптужује у листу „Јевенде“ Калаја и његову управу, па каже да је Калај био заторник земље и народа. Особито га оптужује стога, што није ријешо земљишно (аграрно) питање у Босни и Херцеговини. Блашковић овим чланком пуца на мртва Калаја, али хоће да погоди данашње живе људе на управи босанско-херцеговачкој, а особито данашњег поглавицу босанско-херцеговачке управе генерала Алборија, јер ни данашњи управници неће ништа друго радити, него што је радио Калај. Ни нови управници не мисле ријешити земљишно питање трећине и десетине, него путем својих новина савјетују, да то питање сами између себе ријеше хришћани и муслимани, а влада ће дати свој благослов на то дјело, ако се сврши! Дакле, влада не узда се у се, не смије и не зна да ријешо аграрно питање, а народ упућује, да га он сам ријешо! Благо народу крај таке управе!

Изложба у Сарајеву. Југословенски су умјетници приликом крунисања приредили у Београду сликарску и вајарску изложбу. Босанска влада хоће да се одмах последије Београда приреди иста изложба у Сарајеву, и да „босанска влада пружи обилату помоћ“ за изложбу. Другим ријечима она хоће да *новцем* задобије јужнословенске умјетнике и покупује њихове радове. Дабоме да јој то неће упалити, јер ће умјетничка изложба бити последије Београда у Софији, затим у Загребу и Љубљани. И тако се неће моћи похвалити босанска влада, да је за новац купила јужнословенске умјетнике.

Састанак народних посланика у Америци. У Америци, у граду Сен-Лују је светска изложба. Ових дана састали су се на збору тамо многи посланици из свију земаља и држава. Дошли су на њу и Маџари, а предводио их је гроф Апоњи. Он је говорио више пута и свуда је истицао, како у Угарској влада велика слобода и како је маџарски народ слободоуман. Браћа наши Словаци, којих има у Америци исељених преко по милијуна душа, послали су томе посланичком збору своје велико писмо (меморандум), у коме су изнели силне јаде и невоље, које Словаци од маџарских господара трпе. Казали су, како им децу однорађују, словачке родољубе гоне, како су Маџари у слободи тако далеко допрли, да забрањују употребљавати и само име Словак. Збор посланика био је јако изненађен оваким слободоумљем маџарским. Маџари се нису надали оваком колачу у Америци.

Непоштен посао. Ових дана догодио се у Загребу један занимљив догађај. У Славонији у Белишћу живи богата жидовска породица Гутман, која има грдан иметак у земљи и новцу. Народ кука под газдама Гутманима, али су се они умјели удворити онима, који имају власт у рукама, па су добили преко Пеште из Беча високо племство — барунат, и сад су они баруни Гутмани. На дан два раније, него што су постали баруни они су замолили преко својих људи различне маџаронске и маџарске новине у Угарској, у Хрватској и Славонији, да их похвале и изнесу њихове некакве велике заслуге, кад изађе именоване њихово барунима. Дабогме, да су те новине добиле и награде у новцу. Али није доста да хвале само владини листови новопечене баруне Гутмане, него треба да то учине и опозициони листови. Зато је у Загребу један Жидов Самојло Московиц, директор једног трговачког завода, градски заступник загребачки и члан Франкове чисте странке права послао уреднику загребачког независног листа „Обзора“ писмо. У томе писму моли га да и он похвали баруне Гутмане, па ће му Московиц у име њихово послати награду од 150 круна, кад изиђе у листу штампана похвала. На овакав безобразан поступак одговорио је уредник Пасарић тако, што је штампано то писмо. Брука је пукла и сад се о томе много прича и говори, како су баруни Жидови хтјели платити уредника и како су грдно насјели. Из овога се да много видјети и научити.

Парница због манастира Ходоша. Због српског манастира Ходоша у Банату, који су Румуни отели, води се парница пред судом у Темишвару. Прво рочиште било је 20. септембра (2. октобра).

Српска црква на Косову. У Гуштерици, највећем селу на Косову, довршена је српско-православна црква, која је била отпочета да се зида прије неколико година. И наши су људи одавде приложили по који грош за цркву на Косову равном.

Путници у Америку који путују кунард-линијом туже се на врло рђаву храну.